

Železna cesta 16, 1000 Ljubljana
T: 01 473 55 51
E: gp@zagovornik-rs.si

Vlada Republike Slovenija
Gregorčičeva 20, 25
1000 Ljubljana
E: gp.gs@gov.si

Številka: 050-31/2021/2
Datum: 15. 9. 2021

Zadeva: Priporočilo Zagovornika načela enakosti glede nujne oskrbe z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami

Spoštovani,

Vlada Republike Slovenije je na dopisni seji dne 11. 9. 2021 sprejela Odlok 146/2021, ki med drugimčasno določa pogoj PCT za osebe, ki opravljajo delo pri izvajalcih dejavnosti in za osebe, ki so uporabniki storitev ali udeleženi ali prisotni pri izvajanju dejavnosti.¹ Odlok 146/2021 je začel veljati 15. 9. 2021.²

V4. odst. 5. člena Odloka 146/2021 je določeno, da navedene omejitve ne veljajo v primerih »*nujne oskrbe z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami, zagotavljanja javnega reda in miru, varnosti in obrambe, nujne medicinske pomoči ter zaščite in reševanja*«. V 5. odst. 5. člena Odloka 146/2021 je nadalje določeno, da se za nujno oskrbo z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami štejejo (izključno): prodajalne, ki v pretežni meri prodajajo živila in pijačo, vključno s prodajo živil in pijače zunaj prodajaln, pri čemer se kot izjema ne štejejo prodajalne znotraj trgovskega centra; in specializirane prodajalne s farmacevtskimi, medicinskimi, kozmetičnimi in toaletnimi izdelki, pri čemer se kot izjema ne štejejo prodajalne znotraj trgovskega centra.

Najrevnejše skupine prebivalstva se z osnovnimi življenjskimi potrebščinami oskrbujejo v humanitarnih skladiščih, centrih za razdeljevanje hrane in drugih krajih, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam. Odsotnost tovrstne izjeme v Odloku 146/2021 kaže na potencialno neenako obravnavo najrevnejših skupin prebivalstva.

Zagovornik skladno s svojo pristojnostjo po drugi alineji 21. člena ZVarD Vladi Republike Slovenije priporoča, da vključi humanitarna skladišča, centre za razdeljevanje hrane in druge kraje, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam, v nujno oskrbo z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami po 5. odst. 5. člena Odloka o načinu izpolnjevanja pogoja prebolewnosti, cepljenja in testiranja za zajezitev širjenja okužb z virusom SARS-CoV-2.

Zagovornik v nadaljevanju podaja podrobnejšo obrazložitev priporočila. Vljudno vas naprošamo, da nas v 8 dneh od prejema tega dopisa obvestite o upoštevanju navedenega priporočila.

S spoštovanjem,

Miha Lobnik
ZAGOVORNIK NAČELA ENAKOSTI

¹ GOV.SI: 264. dopisna seja Vlade Republike Slovenije, 11. 9. 2021; dostopno na spletni strani: <https://www.gov.si/novice/2021-09-11-264-dopisna-seja-vlade-republike-slovenije/>.

² 16. člen Odloka 146/2021.

Priloga:

- Utemeljitev strokovne službe Zagovornika k priporočilu št. 050-31/2021/2

Poslano:

- naslovníku (elektronsko)
- zbirka dok. gradiva

V vednost:

- Urad Predsednika republike (po e-pošti: gp.uprs@predsednik.si)
- Državni zbor (po e-pošti: gp@dz-rs.si)
- Državni svet (po e-pošti: gp@ds-rs.si)
- Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve (po e-pošti gp.mddsz@gov.si)
- Varuh človekovih pravic (po e-pošti: info@varuh-rs.si)

UTEMELJITEV STROKOVNE SLUŽBE ZAGOVORNIKA K PRIPOROČILU ŠT. 050-31/2021/2

Zagovornik skladno s svojo pristojnostjo po drugi alineji 21. člena ZVarD Vladi Republike Slovenije priporoča, da vključi humanitarna skladišča, centre za razdeljevanje hrane in druge kraje, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam, v nujno oskrbo z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami po 5. odst. 5. člena Odloka o načinu izpolnjevanja pogoja prebolevnosti, cepljenja in testiranja za zajezitev širjenja okužb z virusom SARS-CoV-2.

Vlada Republike Slovenije je na dopisni seji dne 11. 9. 2021 sprejela Odlok 146/2021, ki med drugim začasno določa pogoj PCT za osebe, ki opravljajo delo pri izvajalcih dejavnosti in za osebe, ki so uporabniki storitev ali udeleženi ali prisotni pri izvajanju dejavnosti.³ Odlok 146/2021 je začel veljati 15. 9. 2021.⁴

Z vidika Zagovornika je ključen 5. člen Odloka 146/2021, ki določa:

»(1) Pogoj PCT morajo za čas opravljanja dela izpolnjevati vsi delavci in osebe, ki na kakršnikoli drugi pravni podlagi opravljajo delo pri delodajalcu, ali samostojno opravljajo dejavnost.

(2) **Pogoj PCT morajo izpolnjevati:**

– vse osebe, ki so uporabniki storitev ali udeleženi ali prisotni pri izvajanju dejavnosti ali v okoljih v Republiki Sloveniji iz prejšnjega odstavka,

– uporabniki zavodov za prestajanje kazni zapora, prevzgojnih domov, centrov za tujce, azilnih domov in integracijskih hiš ob sprejemu v nastanitev ali po ponovni vrnitvi v nastanitev, če je odsotnost trajala več kot 48 ur. Testiranje zagotovi izvajalec dejavnosti zavoda za prestajanje kazni zapora, prevzgojnega doma, centra za tujce, azilnega doma oziroma integracijske hiše. Če ni mogoče zagotoviti testiranja s testom HAG, izvajalec dejavnosti iz prejšnjega stavka pri sprejemu ali ponovni vrnitvi zagotovi presejalno testiranje s testom HAG za samotestiranje iz prvega odstavka 6. člena tega odloka in takoj, ko je mogoče, zagotovi testiranje s testom HAG.

(3) Ne glede na prejšnji odstavek pogoja PCT ni treba izpolnjevati:

– osebam, ki so mlajše od 12 let,

– osebam, ki pripeljejo ali odpeljejo otroka oziroma učenca v vrtec, 1., 2., ali 3. razred osnovne šole, glasbeno šolo do vključno 2. razreda, v osnovno šolo s prilagojenim programom ali zavod za vzgojo in izobraževanje otrok in mladostnikov s posebnimi potrebami,

– osebam, ki k izvajalcu zdravstvene dejavnosti spremljajo otroka do dopolnjenega 15. leta oziroma odraslo osebo, ki ni sposobna skrbeti zase, in

– učencem in dijakom pri prevozu z javnim potniškim prometom.

(4) **Omejitve iz drugega odstavka tega člena ne veljajo v primerih nujne oskrbe z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami, zagotavljanja javnega reda in miru, varnosti in obrambe, nujne medicinske pomoči ter zaščite in reševanja.**

(5) **Za nujno oskrbo z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami iz prejšnjega odstavka se štejejo:**

– prodajalne, ki v pretežni meri prodajajo živila in pijačo, vključno s prodajo živil in pijače zunaj prodajaln, pri čemer se kot izjema ne štejejo prodajalne znotraj trgovskega centra,

– specializirane prodajalne s farmacevtskimi, medicinskimi, kozmetičnimi in toaletnimi izdelki, pri čemer se kot izjema ne štejejo prodajalne znotraj trgovskega centra.«

³ GOV.SI: 264. dopisna seja Vlade Republike Slovenije, 11. 9. 2021; dostopno na spletni strani: <https://www.gov.si/novice/2021-09-11-264-dopisna-seja-vlade-republike-slovenije/>.

⁴ 16. člen Odloka 146/2021.

Osebe iz prve alineje 2. odst. 5. člena Odloka 146/2021 stroške testiranja, ki so pogoj za izpolnjevanje pogoja PCT, krijejo same (3. odst. 10. člena Odloka 146/2021), če ne gre za nujno oskrbo po 4. odst. 5. člena, kjer pogoj PCT ne velja. Med izjemami ni humanitarnih skladišč, centrov za razdeljevanje hrane in drugih krajev, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam. Najrevnejše skupine prebivalstva se s hrano ne oskrbujejo iz prodajaln, ki so kot izključna mesta za preskrbo s hrano navedene v Odloku 146/2021. Odsotnost izjeme v Odloku 146/2021 kaže na potencialno neenako obravnavo najrevnejših skupin prebivalstva, ki se oskrbuje z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami v humanitarnih skladiščih, centrih za razdeljevanje hrane in drugih krajih, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam.

Potencialno slabša obravnava najrevnejših skupin prebivalstva

Po Odloku 146/2021 je pogoj PCT obvezen tudi za posameznike, ki se z osnovnimi življenjskimi izdelki in potrebščinami oskrbujejo v humanitarnih skladiščih, centrih za razdeljevanje hrane in drugih krajih, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam. Posamezniki krijejo stroške testiranja sami.

Drži, da pogoj PCT daje posameznikom na voljo tri možnosti, s katerimi skuša zajeti vse segmente prebivalstva. Prva skupina so osebe, ki so covid-19 že prebolele. Druga skupina so cepljeni posamezniki. V odločitvi za necepljenje Zagovornik ne prepozna narave osebne okoliščine kot take, glede na njeno definicijo, torej kot »prirojene ali pridobljene osebne značilnosti, lastnosti, stanja ali statusa, ki so praviloma trajno in nerazdružljivo povezani z določenim posameznikom in njegovo osebnostjo, zlasti identiteto, ali pa jih posameznik ne spreminja zlahka«. Posameznik se lahko odloči za cepljenje, lahko pa tudi ne. Gre torej za izbiro posameznika in ne za primoranost, ki bi bila pogojena z nespremenljivimi in neodtujljivimi lastnostmi posameznika.⁵ Dostop do dobrin in storitev je necepljenim osebam, ki covid-19 niso prebolele, omogočen tudi na podlagi negativnega testa.

Vlada RS je v Odloku 146/2021 že upoštevala prikrajšanost zaradi osebne okoliščine zdravstvenega stanja in zagotovila primerno prilagoditev z namenom odprave prikrajšanja, ki bi ji bile te osebe sicer izpostavljene. Osebam, ki se zaradi medicinskih razlogov ne smejo cepiti in izkažejo to z zdravniškim potrdilom, je omogočeno brezplačno (oz. s strani države plačano) testiranje s testom HAG (2. odst. 10. člena Odloka 146/2021).

Vendar v Odloku 146/2021 ni predvidene primerne prilagoditve za najrevnejše skupine prebivalstva z namenom izničenja prikrajšanja pri dostopu do osnovnih življenjskih izdelkov in potrebščin.

Zagovornik izpostavlja, da je potrebno v konkretnem primeru med seboj primerjati posameznike, ki sicer ne izpolnjujejo pogoja P ali C in imajo dovolj sredstev bodisi za redno testiranje, da lahko kadarkoli dostopajo do osnovnih življenjskih izdelkov v prodajalnah znotraj trgovskih centrov bodisi za dejanski nakup osnovnih življenjskih izdelkov in potrebščin v prodajalnah zunaj trgovskih centrov (kjer PCT pogoj ni obvezen), in posameznike, ki ne izpolnjujejo pogoja P ali C, ki nimajo dovolj sredstev niti za nakup osnovnih življenjskih izdelkov (in se zato poslužujejo brezplačnih paketov hrane), niti za testiranje.

Obe primerjani skupini posameznikov covid-19 nista preboleli, zato ne izpolnjujeta pogoja prebolevnosti. Obe skupini posameznikov se nista cepili, zato ne izpolnjujeta pogoja cepljenosti. Ti dve kategoriji posameznikov sta med seboj v primerljivem položaju, saj obema preostane le testiranje, da lahko izpolnita PCT pogoj. Razlikovanje torej lahko temelji na premoženjskem stanju, saj si nekateri ne morejo privoščiti testiranja in ne nakupa osnovnih življenjskih izdelkov kjerkoli (in tako tudi ne v prodajalnah zunaj trgovskih centrov, da bi se izognili obveznosti testiranja). Tako je najrevnejšim skupinam prebivalstva pravzaprav onemogočen dostop do osnovnih življenjskih izdelkov in potrebščin.

⁵ Zagovornik načela enakosti: Ocena diskriminatornosti Odloka o začasnih omejitvah ponujanja in prodajanja blaga in storitev potrošnikom v Republiki Sloveniji in Uredbe o izvajanju presejalnih programov za zgodnje odkrivanje okužb z virusom SARS-CoV-2 št. 050-27/2021/6, z dne 18. 8. 2021; dostopno na spletni strani: <http://www.zagovornik.si/wp-content/uploads/2021/08/OCENA-DISKRIMINATORNOSTI-Odloka-in-Uredbe.pdf>.

Ob predpostavki, da ukrep Odloka 146/2021 zasleduje zakonit oz. legitimen cilj, ki je v varovanju javnega zdravja v Republiki Sloveniji se postavlja vprašanje ali je ukrep, ki izključuje prost dostop do humanitarne pomoči nujno potrebno sredstvo za doseganje tega sicer zakonitega cilja. Zaradi velike verjetnosti, da je ob doseganju istega zakonitega cilja možen tudi blažji poseg kot je npr. vključitev humanitarnih skladišč, centrov za razdeljevanje hrane in drugih krajev, ki omogočajo brezplačen dostop do osnovnih življenjskih dobrin socialno ogroženim skupinam med nujno oskrbo z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, Zagovornik na pristojne organe naslavlja to priporočilo.